

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS
ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 27 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
IR KODEKSO PAPILDYMO 80(1) STRAIPSNIŲ ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS
RESPUBLIKOS MEDŽIOKLĖS ĮSTATYMO 11 IR 14 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS GINKLŲ IR ŠAUDMENŲ
KONTROLĖS ĮSTATYMO 17 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS UŽIMTUMO ĮSTATYMO 30 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse (toliau - Civilinis kodeksas) įtvirtinta, kad materialinį išlaikymą savo nepilnamečiams vaikams privalo teikti abu tėvai proporcingai savo turtinei padėčiai ir vaikų poreikiams. Jeigu nepilnamečio vaiko tėvai nevykdo pareigos materialiai išlaikyti savo nepilnamečius vaikus, teismas išlaikymą priteisia pagal vieno iš tėvų ar vaiko globėjo arba valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos ieškinį. Išlaikymas taip pat priteisiamas, jeigu tėvai, nutraukdami santuoką nesusitaria dėl savo nepilnamečių vaikų išlaikymo Civilinio kodekso nustatyta tvarka.

Vienam iš tėvų nevykdant teismo patvirtintos sutarties dėl vaikų išlaikymo, kitas iš tėvų įgyja teisę kreiptis į antstolį dėl priverstinio teismo sprendimo vykdymo. Jeigu praėjus mėnesiui nuo kreipimosi į antstolį išieškoti išlaikymo nepavyksta, tuomet šią pareigą perima valstybė, o išmokas vaiko išlaikymui moka valstybinę socialinio draudimo sistemą administruojanti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau - Sodra).

Vaikų išlaikymo skolos sudaro kelias kategorijas. Tai laiku nesumokėtos nepilnamečių vaikų išlaikymo išmokos, susikaupusios pradelstų išlaikymo išmokų skolos, kurių reikalauja pilnametystės sulaukę vaikai ir skolos Sodrai, kuri moka vaikų išlaikymo išmokas išlaikymo iš savo tėvų negaunantiems vaikams. Pirmųjų dviejų kategorijų skolų išieškojimą vykdo antstoliai. Trečiosios kategorijos skolas išieško Sodra.

Antstolių informacinės sistemos duomenimis, 2025 m. gruodžio pradžioje buvo vykdoma 45,5 tūkst. vykdomųjų bylų dėl išlaikymo išmokų išieškojimo. Vaikams laiku nesumokėtų alimentų skola šiuo metu siekia 204,5 mln. eurų.

Sodros pateiktais duomenimis 2025 m. sausio - rugsėjo mėn. buvo išmokėta 17 764 966,49 eurų vaikų išlaikymo išmokų, o išieškota tik 3 820 573,98 eurų.

Problema yra tai, kad skolininkai naudojami galimybėmis išvengti išlaikymo mokėjimo ir manipuliuoja vengdami vykdyti išlaikymo prievoles ir slėpdami tikrąsias pajamas. Antstolių pastebėjimu skolingi asmenys sąmoningai pasirenka gauti tokias pajamų rūšis, iš kurių skolos nėra išieškomos. Kaip pavyzdys pateikiami tokie atvejai, kai tolimųjų reisų vairuotojais dirbantys skolininkai dažniausiai atlygį gauna kaip lėšas darbuotojui, vykstančiam į tarnybines komandiruotes ir tai yra lėšos, iš kurių skolos pagal Civilinio kodekso 739 straipsnį yra neišieškomos arba jeigu skolininkas yra individualios įmonės vadovas, jis kartu yra pats sau darbdavys, kuriam antstolis siunčia patvarkymą, nurodydamas pervesti išieškotojai išlaikymo išmokas. Toks asmuo antstolio patvarkymą gali visai ignoruoti arba mokėti itin menkas išmokas nuo sąmoningai sumažinto atlyginimo. Dar antstoliai atkreipia dėmesį, kad dažniais atvejais išlaikymo skolininkų atlyginimai ir kitose darbovietėse būna staiga sumažinami būtent tada, kai gaunamas patvarkymas dėl išlaikymo išieškojimo. Taip pat stebimas ir nekilnojamojo turto perleidimas tretiesiems asmenims, kad būtų išvengta skolos išieškojimo. Antstolių informacinės sistemos duomenimis, daugiau nei 60 proc. skolininkų yra tokie asmenys, apie kurių pajamas Sodrai nieko nežinoma. Tikėtina, kad didelė dalis

tokių asmenų gauna nelegalių pajamų, antraip jie negalėtų išgyventi nedirbdami ir negaudami jokių valstybės išmokų.

Akivaizdu, kad tėvų pareigos išlaikyti savo vaikus nevykdymas yra rimta socialinė problema, kurią būtina spręsti. Su šia problema susiduriama ne tik Lietuvoje, bet ir kitose šalyse. Kai kurios šalys yra įteisinusios ir kitas priemones, skatinančias skolininkus vykdyti savo prievolės išlaikyti vaikus, tokias kaip vairuotojo pažymėjimo galiojimo sustabdymas (pvz. JAV, Lenkija), automobilio techninės apžiūros galiojimo sustabdymas (Latvija), medžioklės, žvejybos, ginklų licencijų atėmimas (JAV, Lenkija), privalomas įdarbinimas (Norvegija). Manytina, kad papildomai taikomos priemonės duoda teigiamų rezultatų, nes kaip pavyzdį galima pateikti Lenkiją, kuri taiko papildomas priemones ir turėdama ženkliai didesnį gyventojų skaičių, nei Lietuva, laiku išlaikymo negaunančių vaikų skaičius Lenkijoje, palyginti su Lietuva, gerokai mažesnis (1000-čiui Lietuvos gyventojų tenka daugiau nei 3 atvejai, kai vaikas laiku negauna jam priklausančio išlaikymo, tai 1000-čiui Lenkijos gyventojų tenka mažiau nei 1 toks atvejis).

Atsižvelgus į aukščiau pateiktą informaciją ir siekiant, kad tėvų pareiga išlaikyti savo vaikus būtų vykdoma tinkamai, siūloma Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse numatyti asmeniui, vengiančiam vykdyti teismo sprendimą dėl vaiko išlaikymo, taikyti papildomas administracinio poveikio priemones, atimti asmeniui suteiktas specialiasias teises.

Atitinkamai keičiami įstatymai: Lietuvos Respublikos Medžioklės įstatymas ir Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projekto iniciatorius Seimo narys Darius Razmislevičius.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Šiuo metu Civiliniame kodekse numatyta, kad abu tėvai privalo materialiai išlaikyti savo nepilnamečius vaikus. Jeigu nepilnamečio vaiko tėvai (ar vienas jų) nevykdo pareigos materialiai išlaikyti savo nepilnamečius vaikus, teismas išlaikymą priteisia pagal vieno iš tėvų ar vaiko globėjo (rūpintojo) arba valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos ieškinį. Taip pat numatyta, kad valstybė išlaiko nepilnamečius vaikus, ilgiau kaip mėnesį negaunančius išlaikymo iš tėvo (motinos) ar iš kitų pilnamečių artimųjų giminaičių, turinčių galimybę juos išlaikyti, kuri turi atgėžtinio reikalavimo teisę išieškoti vaikui suteiktas išlaikymo lėšas iš vaiko tėvų ar kitų jo pilnamečių artimųjų giminaičių, jeigu jie neteikė vaikui išlaikymo dėl priežasčių, teismo pripažintų nesvarbiomis.

Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse įtvirtinta, kad vengiantys pareigos pagal teismo sprendimą išlaikyti vaiką, mokėti lėšas vaikui išlaikyti ar teikti kitą būtiną materialią paramą vaikui baudžiami viešaisiais darbais arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Teikiamu Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 27 straipsnio pakeitimu ir papildymu nauju 80(1) straipsniu siūloma numatyti asmenims už vengimą vykdyti teismo sprendimą dėl vaiko išlaikymo taikyti administracinio poveikio priemones: 1) vairuotojo pažymėjimo galiojimo sustabdymas; 2) draudimas įsigyti medžioklės bilietą, žvejybos leidimą, ginklo laikymo leidimą arba medžioklės bilieto, žvejybos leidimo, ginklo laikymo leidimo galiojimo sustabdymas. Priėmus siūlomus pakeitimus tikimasi, kad padidės vaikų išlaikymo išlaidų iš jas vengiančių mokėti asmenų išieškojimo efektyvumas, sumažės valstybės išlaidos kompensacinėms išmokoms, sustiprės vaiko teisių apsauga.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus teikiamus įstatymų projektus neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priimti įstatymai neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Priimti įstatymai tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus teikiamus įstatymus, kitų įstatymų priimti, keisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymų projektais nekeičiamos galiojančios sąvokos ir (ar) jų apibrėžtys ir nesiūloma apibrėžti naujų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymų projektai neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisės normoms.

Įstatymų projektais neperkeliami ir neįgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Priėmus teikiamus įstatymus dar reikėtų pakeisti ir įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus, kuriuos iki įstatymų įsigaliojimo turėtų priimti Lietuvos Respublikos vyriausybė (Kelių eismo taisyklės), Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (Vairuotojų pažymėjimų išdavimo ir keitimo taisyklės) ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija (Medžioklės Lietuvos Respublikos teritorijoje taisyklės, Mėgėjų žvejybos vidaus vandenyse taisyklės).

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų priimtiems įstatymams įgyvendinti nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Rengiant įstatymų projektus gautas Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vertinimas ir Lietuvos antstolių rūmų vertinimas.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai, kuriuos reikia įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, yra "vaiko išlaikymo".

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Papildomų paaiškinimų nėra.

Teikia
Seimo narys

Darius Razmislevičius